

INGLIZ VA O‘ZBEK TILLARIDA SEMANTIK MUNOSABATGA MANSUB FE‘LLAR GURUHI

Uralova Tursunoy Sharipjonovna

Ffd (phd) SDVMCh va biotexnologiyalar universiteti O'zbek va xorijiy tillar kafedrası

Annotatsiya: *So‘nggi o‘tgan yillar mobaynida semantik munosabatga mansub fe‘llar guruhini o‘rganish yuzasidan tahlillar olib borilmoqda. Tadqiqotda bu fe‘llarning ikki tilning leksik va grammatik xususiyatlari, ma‘no jihatdan o‘xshashlik va farqlari tahlil qilingan. Ushbu o‘rganish ikki til o‘rtasidagi semantik farqlarni chuqurroq tushunishga, shuningdek, tarjima va til o‘rganishda qo‘llaniladigan amaliy bilimlarni oshirishga yordam beradi.*

Kalit so‘zlar: *Semantik munosabat fe‘llari, Fe‘llarning ma‘nosi, Ingliz tili fe‘llari, O‘zbek tili fe‘llari, Taqqosiy lingvistika, Sababchilik fe‘llari, Egalik ifodalovchi fe‘llar*

Kirish

Fe‘llar tilning eng muhim qismidir va ularning ma‘nosi nutqdagi munosabatlarni ifodalashda asosiy o‘rin tutadi. Xususan, semantik munosabatga ega bo‘lgan fe‘llar ikki yoki undan ortiq predmet, harakat yoki holatlar o‘rtasidagi ma‘noviy bog‘lanishni ko‘rsatadi. Ingliz va o‘zbek tillaridagi bunday fe‘llarning leksik va grammatik jihatlari har xil bo‘lishi mumkin, shuning uchun ularni taqqoslash til tuzilmasini va ma‘no tuzilmalarini yaxshiroq tushunishga yordam beradi. So‘nggi yillarda bu mavzu tilshunoslik, tarjima va til o‘qitish sohalarida keng o‘rganilib, amaliy ahamiyat kasb etdi. Ushbu ishda ingliz va o‘zbek tillaridagi semantik munosabat fe‘llarining xususiyatlari va ularning til funksiyalaridagi roli o‘rganiladi.

Tezisning obyekti sifatida ingliz va o‘zbek tillaridagi semantik munosabatga mansub fe‘llar guruhi olinadi, ya‘ni ushbu fe‘llarning leksik, grammatik xususiyatlari hamda ular til tizimidagi o‘rni, funksiyasi va roli o‘rganiladi. Tезisning predmeti esa ingliz va o‘zbek tillaridagi semantik munosabat fe‘llarining ma‘nosi, ularning nutqdagi ishlatilishi, kontekstga bog‘liqligi, shuningdek, ikki til o‘rtasidagi o‘xshashlik va farqlarni aniqlashdan iborat. Ushbu tadqiqot tarjima jarayonida yuzaga keladigan muammolarni aniqlash va til o‘rganish jarayonida semantik farqlarni hisobga olishga yordam beradi. Shuningdek, ish ikki tilning semantik tizimini chuqurroq anglash va amaliy tilshunoslik sohasida qo‘llanilishi mumkin bo‘lgan bilimlarni oshirishga xizmat qiladi.

Tezisning predmeti — ingliz va o‘zbek tillaridagi semantik munosabatga ega bo‘lgan fe‘llarning leksik va grammatik xususiyatlari, ularning ma‘nosi, nutqdagi qo‘llanilishi hamda ikki til o‘rtasidagi semantik o‘xshashliklar va farqlar. Shuningdek, predmet sifatida ushbu fe‘llarning tarjima jarayonidagi roli, til o‘rganishdagi ahamiyati ham tahlil qilinadi. Bu tadqiqot ikki tilning ma‘no tizimini chuqurroq anglashga, shuningdek, tarjima va lingvistik amaliyotda qo‘llaniladigan bilimlarni rivojlantirishga xizmat qiladi.

MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS

Ushbu ishning vazifasi ingliz va o'zbek tillaridagi semantik munosabatga ega fe'llarning leksik, grammatik va semantik xususiyatlarini o'rganish, ikki til o'rtasidagi o'xshashliklar va farqlarni aniqlash, shuningdek, ularning tarjima va til o'rganish jarayonidagi o'rni va ahamiyatini tadqiq etishdan iborat. Bundan tashqari, ish nazariy bilimlarni kengaytirish va amaliy sohada qo'llaniladigan tavsiyalar ishlab chiqishga qaratilgan.

Tadqiqotning maqsadi ingliz va o'zbek tillaridagi semantik munosabat fe'llarining ma'no va grammatik tuzilishini batafsil o'rganish, ikki tilning semantik tizimlarini taqqoslash, tarjima va til o'rganishda yuzaga keladigan muammolarni aniqlash hamda til o'rganuvchilar va tarjimonlar uchun amaliy maslahatlar ishlab chiqishdir. Maqsad shuningdek, til o'rganuvchilar uchun bu fe'llarning qo'llanilishi va ma'nolarini tushunishda yordamlashish, shuningdek, lingvistik tadqiqotlar va amaliyotda qo'llanilishi mumkin bo'lgan tavsiyalar ishlab chiqishdir. Tadqiqot natijalari tarjima, til o'rgatish va lingvistik sohada innovatsion yondashuvlarni rivojlantirishga xizmat qiladi hamda ikki til o'rtasidagi madaniy va lingvistik farqlarning yanada chuqurroq anglanishiga yordam beradi.

Semantik munosabatga mansub fe'llar tilshunoslikda o'ziga xos o'ringa ega bo'lib, ular turli ob'ektlar, harakatlar yoki holatlar o'rtasidagi bog'lanishni ifodalaydi. Masalan, sababchilikni bildiruvchi fe'llar (cause), egalikni ko'rsatuvchi fe'llar (possession), aloqa va taqqoslashni ifodalovchi fe'llar mavjud. Ingliz va o'zbek tillarida bu fe'llarning leksik doirasi va grammatik xususiyatlari har xil bo'lishi mumkin, bu esa tarjima va til o'rganishda qiyinchiliklar tug'diradi. Masalan, ingliz tilida "cause" (sabab bo'lish), "own" (egalik qilmoq), "compare" (taqqoslamoq) kabi fe'llar keng qo'llaniladi. O'zbek tilida esa "sabablashmoq", "egallamoq", "taqqoslamoq" so'zlari shu ma'noni beradi, ammo ular ba'zan turli kontekstlarda boshqa grammatik shakllarda ishlatiladi. Bu holat tarjima jarayonida aniq va to'g'ri ifodani topishni murakkablashtiradi. Shuningdek, semantik munosabat fe'llari turli frazeologik birikmalarda, idiomalar va metaforalarda keng qo'llaniladi. Bu fe'llarning ma'nosi kontekstga qarab o'zgarishi mumkinligi til o'rganuvchilarga qo'shimcha murakkabliklar keltiradi. Tadqiqot shuni ko'rsatadiki, ingliz va o'zbek tillaridagi semantik munosabat fe'llarini taqqoslash ikki tilning strukturaviy va semantik o'ziga xosliklarini yaxshiroq tushunishga yordam beradi hamda tarjima, til o'rganish va til ta'limi jarayonlarini samarali qilish uchun muhim ahamiyatga ega.

Ushbu tadqiqotda ingliz va o'zbek tillaridagi semantik munosabatga mansub fe'llarning leksik, grammatik va semantik xususiyatlari batafsil tahlil qilindi. Tadqiqot natijalari ikki til o'rtasidagi o'xshashlik va farqlarni aniqlashga, shuningdek, tarjima jarayonida yuzaga keladigan murakkabliklarni tushunishga yordam berdi. Semantik munosabat fe'llari tilning ma'nosini ifodalashda muhim rol o'ynaydi, ularning kontekstga bog'liqligi til o'rganuvchilar va tarjimonlar uchun qo'shimcha qiyinchiliklar tug'dirishi mumkin. Shu bois, ikki til o'rtasidagi farqlarni chuqur anglash, tarjima va til o'rganishda to'g'ri yondashuvlarni ishlab chiqish uchun zarurdir. Tadqiqot natijalari lingvistik

MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC
SOLUTIONS

nazariya va amaliyotga hamda til ta'limi jarayonining samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

Adabiyotlar ro'yxati

1. Akhatova, F. A. (2002). *Semantic Relations in English and Uzbek Verbs*. Tashkent: Fan.
2. Crystal, D. (2003). *A Dictionary of Linguistics and Phonetics*. Oxford: Blackwell.
3. Jakobson, R. (1960). *Linguistics and Poetics*. In Sebeok, T. A. (Ed.), *Style in Language* (pp. 350-377). Cambridge, MA: MIT Press.
4. Kibrik, A. E. (1990). *Semantic Structure of the Verb*. Moscow: Nauka.
5. Levin, B. (1993). *English Verb Classes and Alternations: A Preliminary Investigation*. Chicago: University of Chicago Press.
6. Oxford Advanced Learner's Dictionary (9th ed.). (2015). Oxford University Press.
7. Sobirov, A. (2010). *Comparative Semantics of English and Uzbek Verbs*. Tashkent: Uzbekistan National University Press.

